

Erik Standop

sa Elizom Petrini

Pročitajte LICE

**ČITANJE LICA MOŽE DA
VAM POMOGNE NA
POSLOVNOM I PRIVATNOM
PLANU I DA POVOLJNO
UTIČE NA VAŠE ZDRAVLJE**

Prevela
Stela Spasić

Laguna

Naslov originala

Eric Standop with Elisa Petrini

READ THE FACE

Face Reading for Success in Your Career, Relationships,
and Health

Copyright © 2019 by Eric Standop

Published by arrangement with St. Martin's Publishing Group.

All right reserved.

Translation copyright © 2020 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Sadržaj

PRVI DEO – Umetnost i nauka čitanja lica.....	9
1. Naš prvi jezik	11
2. Erik je jaje	23
3. Čitanje lica kroz istoriju	33
4. Umetnost čitanja lica	46
DRUGI DEO – Lice u pričama.....	63
5. Ličnost i karakter	65
6. Životni smisao	104
7. Svet izraza	127
8. Životni put	147
9. Posao	157
10. Zdravlje	173
11. Ljubav.....	215
12. Percepcija	242
TREĆI DEO – Vodič za čitanje lica.....	261
Osnove čitanja lica	263
<i>Izjave zahvalnosti.....</i>	<i>331</i>
<i>Beleške.....</i>	<i>333</i>

Svesni smo da se čovekov karakter često ogleda u njegovom spoljašnjem izgledu, čak i u hodu i zvuku glasa. Isto tako, skrivene odlike stvari se u izvesnoj meri vide i na njihovoj spoljašnjosti.

- Paracelzus

Bog vam je dao jedno lice, a vi sebi pravite drugo.

- Vilijam Šekspir*

Priroda vam je dala lice koje imate u dvadesetoj.

Život vam je oblikovao lice koje imate u tridesetoj a u pedesetoj imate lice koje zaslužujete.

- Koko Šanel

Čovek ima tri lica. Prvo lice pokazuje svetu.

Drugo lice pokazuje bliskim prijateljima i porodici.

Treće lice ne pokazuje nikom.

- Japanska poslovice

* Hamlet (3. čin, scena prva). Prevod: Živojin Simić i Sima Pandurović. (Prim. prev.)

PRVI DEO

Umetnost i nauka čitanja lica

Naš prvi jezik

Ja sam stručnjak za čitanje lica. Vi takođe.

Ta veština je toliko važna za čovekov opstanak da su određene mreže neurona u našem mozgu posebno zadužene za obradu informacija koje čitamo s lica. Na snimcima magnetne rezonance može se tačno videti mesto u mozgu gde se nalazi mreža tih neurona. Naučnici još uvek istražuju kako se te neuronske mreže razvijaju ali većina smatra da nam je veština čitanja lica urođena, barem u izvesnoj meri. Od trenutka kad se rodi – pre nego što uopšte može da fokusira pogled – beba je sposobna da traži lica. U roku od nekoliko sati, beba može da razlikuje majčino lice od nekog drugog ženskog lica a za samo nekoliko meseci ona vešto razaznaje pol, rasu, emocije i druge osnovne karakteristike lica.

Ta povezanost preko lica prvi je detetov jezik. On je toliko moćan da novorođenčad privlače oblici koji podsećaju na lice – dva (ili tri i više) elementa postavljena iznad jednog. Deca, međutim, ne reaguju na takav isti oblik – pa čak ni na ljudsko lice – okrenut naopačke.

Jednom mi se na nekom poslovnom druženju desila komična situacija kad sam bio pozvan da održim govor za dvestotinjak i softverskih inženjera. Nisam mogao da se ne nasmejem kad me je izvršni direktor upozorio da će me predstaviti kao „životnog trenera“ budući da „čitač lica“ zvuči previše ezoterično. Ja sam zapravo nameravao da govorim o životu – o tome šta naše (i tuđe) lice otkriva o tome kako živimo.

Na početku svog obraćanja na tabli sam nacrtao veliki krug s jednom vertikalnom linijom u sredini i horizontalnom linijom ispod nje. Zatim sam se izmakao i zamolio prisutne da prokomentarišu crtež.

Niko se nije oglasio ni posle nekoliko minuta. Hvatala me je nervoza ali je napokon jedna osoba digla ruku.

„Šta vidite?“, upitao sam.

„Dugme za isključivanje na daljinskom“, odgovorio je čovek.

Naravno da nisam nacrtao dugme za isključivanje već crte lica – vertikalna linija predstavljala je nos a horizontalna usta. Međutim, pošto na mom crtežu nije bilo očiju, niko nije mogao da pogodi šta je to. Navedeni primer ilustruje koliko nam je duboko usađen izgled ljudskog lica predstavljen s dva elementa postavljena iznad jednog. Činjenica da takvu sliku odmah tumačimo kao lice razlog je što su emotikoni – samo dve tačkice i jedna crta – u stanju da prenesu pregršt značenja.

Posle određenog vremena, kad beba nauči da razlikuje crte lica, ona doslovno vidi ljubav u majčinim očima jer su majci zenice proširene od emocija. Zato plišane mede imaju okrugle, crne oči – cele su kao zenice – a to je verovatno i razlog, kako istraživanja pokazuju, zašto muškarce privlače žene s velikim zenicama. Pre nekoliko vekova, da bi bile

zavodljive, Italijanke su sebi širile zenice ekstraktom biljke po imenu „lepa gospa“ ili beladona.

Krupne zenice privlače čoveka iskonski i nesvesno. Odrastajući mi svesno prikupljamo podatke o drugima iz više izvora: o tonu glasa, rečima, govoru tela, frizuri i odeći, i čak i o situacijama u kojima nekog viđamo. Možda smo manje svesni svojih sposobnosti za čitanje lica ali mreže neurona koje ih razvijaju nastavljaju svoju aktivnost budeći u nama predosećaj i intuiciju.

Istraživanja zapravo pokazuju da se fuziformni girus, posebno područje u mozgu zaduženo za prepoznavanje lica, razvija od najranijeg detinjstva.¹ Ostali složeni sistemi za obradu vizuelnih informacija statičniji su, poput onih za prepoznavanje prostora. Kako se razvijamo, počinjemo da prepoznajemo mnogo više raznovrsnih lica, što nam je neophodno za kretanje po sve širem krugu ljudi. Pored toga, sve bolje razlikujemo slična lica. Kad dostignemo zrelost, stepen sposobnosti prepoznavanja lica kreće se od ograničenosti do nadarenosti ali u proseku, prisećamo se i prepoznajemo nekih dvadeset procenata ljudi koje smo videli.

Približno 2,5 procenata Amerikanaca svrstano je na donji kraj lestvice prepoznavanja ljudi zbog „prosopagnozije“, to jest, nesposobnosti prepoznavanja lica koja može biti urođena ili stečena usled traume ili stanja poput Alchajmerove bolesti.² Osobe s prosopagnozijom teško razaznaju poznata lica iako lako prepoznaju druge predmete. Glavni lik iz poznate knjige neurologa Olivera Saksa, *The Man Who Mistook His Wife for a Hat*,* boluje od jedne vrste prosopagnozije. On prepoznaje svoju suprugu po glasu a ostale ljude iz svoje okoline – recimo, svog brata – po karakterističnim crtama

* U prevodu, *Čovek koji je ženu zamenio šeširom*. (Prim. prev.)

kao što su veliki zubi. Saks, koji nikad nije prepoznao sopstveni odraz u ogledalu, u srednjim godinama se konačno suočio sa sopstvenim poremećajem percepcije ljudskog lica.

Suprotnost poremećaju percepcije ljudskog lica jeste „superprepoznavanje“, to jest, izvanredna sposobnost prepoznavanja lica. Po nekim procenama, dva procenta ljudi s navedenim darom mogu da upamte i prepoznaju čak osamdeset procenata lica koja vide.³ U okviru Novog Skotland jarda postoji elitna jedinica „superprepoznavalaca“ koji su zaduženi za hvatanje kriminalaca analiziranjem snimaka s preko milion bezbednosnih kamera postavljenih širom Londona. Da biste pronašli iglu u plastu sena – osobu koja je snimljena na mestu zločina i čija slika, recimo, postoji u policijskoj bazi podataka – treba da imate natprirodnu sposobnost da izdvojite lice sa zrnastog snimka niske rezolucije i uparite ga sa slikom evidentiranog prestupnika. Viši inspektor Mik Nevil, koji je osnovao tu jedinicu, prepoznavanje lica smatra „trećom revolucijom“ u forenzici posle otisaka prstiju i DNK analize.

Njegov tim beleži zavidne uspehe. Posle građanskih nereda 2011. godine, softver za prepoznavanje lica uspeo je da prepozna samo jednog pobunjenika posle pregledanih dve stotine hiljada sati snimaka, dok je jedan superprepoznavalac prepoznao njih stotinu devedeset. Prema objavljenim podacima, u sedamdeset tri procenta slučajeva podneta je krivična prijava protiv lica koja je identifikovao ovaj tim. Međutim, ono što zabrinjava borce za ljudska prava jeste činjenica da se u trinaest procenata slučajeva radilo o neosnovanom hapšenju čak i posle nezavisne stručne analize koju je izveo drugi superprepoznavalac.⁴

Prilikom analize crta lica – bilo da je izvodi čovek ili računar – javlja se neizbežan problem: analiza je precizna koliko i baza podataka na koju se oslanja. Od rođenja, ljudi najbolje prepoznaju i čitaju lica koja pripadaju rasi koju najčešće viđaju. Belci bolje prepoznaju lica belaca, crnci lica crnaca, dok su Azijati vičniji u prepoznavanju lica Azijata itd.

Iako je znatno unapređena od 2011. godine, tehnologija prepoznavanja lica pokazuje istu tendenciju. Prilikom istraživanja sposobnosti prepoznavanja pola s fotografije rađenog 2018, tri vodeća sistema proizvođača Majkrosoft, IBM i Megvi iz Kine prepoznavala su lica muškaraca bele ili svetle puti uz manje od jedan procenat greške. Međutim, prilikom prepoznavanja lica žena crne rase, Majkrosoftov sistem je imao 21 procenat grešaka dok su IBM i Megvi imali čak 35 procenata grešaka.⁵

Takođe 2018. godine, Američki savez za zaštitu građanskih sloboda (American Civil Liberties Union, ACLU) testirao je Amazonov sistem koji koriste neke policijske službe. Tom prilikom su fotografije svih članova Kongresa poređene s 25.000 snimaka ranije evidentiranih prestupnika. Čak dvadeset osam poslanika identifikovano je kao da su kriminalci. Većina su bili Afroamerikanci ili Latinoamerikanci a među njima je bilo poznatih ličnosti poput kongresmena Džona Luisa iz Džordžije i Bobija L. Raša iz Ilinoisa. Zbog takvih rezultata, ACLU je osudio tehnologiju prepoznavanja lica ocenivši je kao „manjkavu, pristrasnu i opasnu“.⁶

Uprkos tome, tehnologija prepoznavanja lica još uvek nije regulisana zakonom. Procenjuje se da se u policijskim bazama podataka nalazi 117 miliona Amerikanaca, od kojih većina nisu pripadnici bele rase.⁷ FBI ima sopstvenu bazu lica koja je navodno manjeg obima i nije toliko razvijena kao Fejsbukova baza od preko dve milijarde slika.⁸ Budući

da državne agencije i privatne kompanije – bez ikakvih ograničenja i nadzora – prikupljaju podatke o licima miliona bezazlenih ljudi, očigledno je da ta tehnologija u sebi nosi ogroman potencijal za zloupotrebu.

Strah od zloupotrebe podstakao je naučnike s Univerziteta Stanford da ispituju da li program za analizu lica može da pogodi seksualnu orijentaciju ljudi. S javno dostupnih veb-sajtova za upoznavanje prikupili su 35.000 slika belaca koji su se deklarirali kao homoseksualci i heteroseksualci i primenili su često korišćen algoritam radi pronalaženja delikatnih razlika među njima. Zatim su ubacili slike slučajno odabranog uzorka lica i od programa su zatražili da proceni njihovu seksualnu orijentaciju. Dobili su zastrašujuće rezultate: algoritam je ispravno ocenio seksualnu orijentaciju u sedamdeset jednom procentu slučajeva za žene i osamdeset jednom procentu slučajeva za muškarce. Kad je program na raspolaganju umesto jedne imao pet slika iste osobe, preciznost je narasla na 83 procenta za žene i 91 procenat za muškarce.⁹

Naučnici s Univerziteta Đijao Tong u Šangaju primenili su istu metodu koristeći 1.856 slika muškaraca starosti od osamnaest do pedeset pet godina s namerom da identifikuju kriminalce među uzornim građanima. Njihov algoritam je otkrio kriminalce među slučajno izabranim licima s preciznošću od 89,5 procenata i – ono što je naročito važno za naš cilj – ukazao na konkretne crte lica po kojima su se razlikovali od ostalih. Između ostalog, gornja usna im je u proseku za 23 procenta bila zakrivljenija od usne uzornih građana, rastojanje između unutrašnjih uglova očiju bilo im je kraće za šest procenata a ugao između zamišljenih linija povučenih od vrha nosa do uglova usana bio im je manji za 20 procenata.¹⁰

Ova kineska studija bila je malog obima i zasnivala se na algoritmu napravljenom za lica Azijata. Poput istraživanja

sa Stanforda, ona pokreće zastrašujuća pitanja o narušavanju privatnosti koja prevazilaze okvire ove knjige. Međutim, budući da programi za prepoznavanje i analizu lica imaju široku primenu – u domenu aerodromske bezbednosti, primene zakona, medicinskih dijagnoza itd. – oni spadaju u najaktuelnije oblasti tehnologije i razvijaju se tolikom brzinom da niti možemo lako da ih kontrolišemo, niti da zamislimo njihove mogućnosti.

Te nove tehnologije su ponovo probudile interesovanje za čovekovu sposobnost čitanja lica. Odbačena na Zapadu kao pseudonauka tokom većeg dela dvadesetog veka, ova sposobnost se danas, između ostalih, proučava na uglednim univerzitetima kao što su Univerzitet Kalifornije u Berkliju, Univerzitet u Njujorku, Stanford i Princeton. Neki istraživači i dalje odbacuju čitanje lica kao fiziognomiku, nauku o proceni ljudskog karaktera na osnovu crta lica staru nekoliko hiljada godina, o kojoj će biti reči u Trećem poglavlju, „Čitanje lica kroz istoriju“.

Kritičari čitanja lica navode da, za razliku od mašina, ljudi na osnovu lica tumače stereotipne osobine. Ipak, čak i najveći skeptici priznaju da ljudi imaju urođenu sposobnost da odmah procenjuju druge na osnovu izgleda. Naučnik Aleksandar Todorov s Prinstona, stručnjak za analizu prvih utisaka, piše da nam je „dovoljna i desetinka sekunde da o nekom licu zaključimo da...“¹¹

Nekoliko decenija unazad rađene su desetine studija koje su pokazale da, kada se ispitanicima pokaže slika nekog lica – bilo ljudskog bilo onog koje je generisao računar – većina donosi istu ocenu o njegovom karakteru. Radi jednoobraznosti ispitivanja, psiholozi obično traže od ispitanika da

ocene ličnosti na osnovu tzv. „velikih pet“ osobina: ekstrovertnost, prijatnost, svesnost, emocionalna stabilnost/neurotičnost i otvorenost prema novim iskustvima. Naučnici su saglasni čak i u slučaju karaktera koji se odražavaju na licima dece.

Primeru radi, u dve studije iz 2014. godine, naučnici su ustanovili da su deca od tri do četiri godine u stanju da na osnovu lica pouzdano razlikuju „dobre“ i „zle“, „jake“ i „ne tako jake“, te „pametne“ i „ne tako pametne“ osobe. Uprosečavanjem odgovora po kategorijama, utvrđeno je da je 72 procenta trogodišnjaka i četvorogodišnjaka donelo isti sud o osobinama koje su odražavala prikazana lica. Stepenglasnosti bio je još veći među decom od pet i šest godina (81 procenat), dok je među decom starosti od sedam do deset godina saglasnost narasla na 88 procenata. Među odraslima, stepenglasnosti iznosio je skoro isto kao i među decom od sedam do deset godina (89 procenata).¹²

Ipak, mnogi naučnici tvrde da se ličnost ne može proceniti samo na osnovu lica. Kao prvo, navode da se izraz lica stalno menja, o čemu će biti reči u Sedmom poglavlju, „Svet izraza“. Oni zatim upozoravaju na „prekomerno uopštavanje“, to jest pridavanje prevelikog značaja uočljivim signalima. Među zbunjujućim signalima navode privlačnost koja može imati halo efekat te tako osoba može da izgleda dopadljiva, ljubazna i sl. samo zato što je lepa. Iako sve nas privlače lepi ljudi (videti izdvojeni odeljak „Savršeno lice“ u kome se navode crte lica koje su, prema istraživanjima, preduslov nečije privlačnosti), za čitanje lica pojam lepote nije od naročitog značaja.

Umesto toga mi sagledavamo opštu sliku. Na osnovu istraživanja o poremećaju percepcije ljudskog lica, znamo da ljudski mozak i računarski algoritam čitaju lica na različite

načine. Umesto da analizira crte lica pojedinačno, mozak sagledava lice holistički, kao jednu sliku. To je glavni razlog zašto ova knjiga nije vodič tipa „kako da“ u kojem se obično navodi niz crta lica i daje njihovo tumačenje.

Računar može imati bazu od, recimo, hiljadu slika lica kriminalaca koje detaljno analizira i pronalazi zajedničke crte. Međutim, ljudi se s novim licem suočavaju u realnom vremenu, analiziraju fiksne crte na njemu – oči, nos i usta; posmatraju kako menja niz mikroizraza i o licu obično nesvesno donose sud na osnovu intuicije.

Sva ova zainteresovanost nauke jednostavno predstavlja potvrdu onoga što je čoveku poznato hiljadama godina. U svom članku o studijama lica objavljenom u naučnom časopisu *Journal of Personality and Social Psychology*,* profesori psihologije Ran Hasin i Jakov Troup navode sledeće: „Budući da u mozgu postoje posebne mreže neurona za analizu lica, sasvim je logično pretpostaviti da će mozak nastojati da iz lica izvuče što više informacija.“¹³

Svoje zrele godine posvetio sam proučavanju drevnih metoda kojima su ljudi nastojali da „izvlače informacije“ tako što su postajali svesniji urođenih, spontanih procena lica. O tome će biti reči u Drugom poglavlju. Svako lice je složena mapa života, s urođenim karakteristikama, crtama koje su razvijene kroz iskustvo i talente, koje su odraz zdravlja, promene emotivnih stanja i još mnogo toga. Prenoseći vam priče koje sam uočavao na licima i objašnjavajući svoja tumačenja, nadam se da ću vam pomoći da prepoznate sopstvene intuitivne moći i počnete svesnije da ih razvijate.

Kad u sebi probudite instinktivnu sposobnost da čitate lica, bolje ćete razumeti druge – a sebe još i više.

* U prevodu, *Revija za ličnost i socijalnu psihologiju*. (Prim. prev.)

Savršeno lice

Postoji li savršeno lice? Brojne studije su rađene na temu privlačnih crta lica. Analizirajući istraživanja, psiholozi sa Univerziteta u Torontu Danijel E. Re i Nikolas O. Rul izdvojili su određene karakteristike koje se smatraju dopadljivim u više kultura i za koje su naveli i moguće razloge:

- Ujednačen tonus i tekstura kože verovatno zato što nagoveštavaju mladost i zdravlje. Ispitanici kojima je pokazano lice kome je prethodno ujednačena boja tena procenili su da je data osoba pet godina mlađa dok im je lice s prethodno izglađenim borama izgledalo čak petnaest godina mlađe.
- Boja kože crvenkastih tonova (mada ne s previše crvenila) koja ukazuje na dobru zasićenost krvi kiseonikom, te na zdravo srce i krvne sudove, kao i žučkasta boja kože (belci, Azijati i Afrikanci) koja ukazuje na dobar imuni sistem. Žučkastu boju koži daju karotenoidi iz voća i povrća čija se količina u organizmu smanjuje usled bolesti. Prema nalazima jedne studije iz 2012. godine, kada se šest nedelja unose po tri-četiri porcije voća i povrća dnevno, nivo karotenoida u organizmu povećava se dovoljno da osoba izgleda privlačnije.
- Prosečnost – po prvi put opažena 1878. godine (a analizirana je i u skorije vreme korišćenjem računarski generisanih slika), verovatno zato što lica koja znatno

odstupaju od standarda mogu ukazivati na loše zdravlje. Ipak, privlačnost nije nužno isto što i lepota. Izuzetno privlačna lica imaju neku posebnu crtu koja privlači pogled.

- Simetrija, ali ne dve strane lica koje su kao slika u ogledalu, što bi izgledalo čudno i neprirodno. Ljudima iz različitih kultura privlačnije su usklađene glavne crte lica, ako ne i savršeno skladne, mada tu nije toliko izvesna veza sa zdravstvenim stanjem koje takvo lice odražava.
- Gojaznost (adipozitet) lica odražava indeks telesne mase (ITM) neke osobe. Ljudima se uglavnom sviđaju lica koja odražavaju ITM čija vrednost iznosi približno 20, što je tačno sredina normalnog opsega, za razliku od lica koja ukazuju na pothranjenost ili gojaznost.
- Ženstvenost i muškost često su proučavani kao faktori privlačnosti ali bez definitivnih zaključaka. Naučnici smatraju da estrogen, hormon koji reguliše razvoj ženskog lica, ženama daje crte lica koje se obično smatraju ženstvenim: krupne oči, pune usne, malu špicastu bradu i visoke jagodice. Prema teorijskim saznanjima, ženstvenije crte lica podrazumevaju više nivoa estrogena, što ukazuje na plodnost. Kad se od ispitanika zatraži da neutralno lice učine privlačnijim, oni obično dodatno naglašavaju ženstvenost crta lica.

U muževne crte lica, koje definiše testosteron, spadaju izražen čeonni greben, visoke jagodice i jaka vilica. Međutim, muška lica – za razliku od ženskih, gde se

ženstvenost povezuje s privlačnošću – nisu nužno najprivlačnija u izuzetno muževnom izdanju. Jedan broj studija zaključuje da se ženama više sviđaju feminizirane crte lica i kod Azijata i kod belaca; druge ne navode nikakav poseban ukus žena, dok treće ukazuju na to da ukus žena zavisi od situacije. Naučnici pretpostavljaju da se muževan izgled lica, koji odražava visok nivo testosterona, može povezati s nepoželjnim karakteristikama, uključujući agresivno ponašanje, neverstvo i nezainteresovanost za roditeljstvo. Muževan izgled bio je najprivlačniji u područjima s najnižim životnim standardom. Moguće je da postoji još faktora, dosad neutvrđenih, koji doprinose privlačnosti muškog lica.¹⁴

Za stručnjaka za čitanje lica, savršeno lice, bilo ono muško ili žensko, odražava autentičnost. U Dvanaestom poglavlju, „Percepcija“, opisujem sopstvenu viziju savršenog lica: „prosvetljeno“ lice.

2

Erik je jaje

Čitanje lica me je sasvim slučajno zainteresovalo dok sam pokušavao da se izlečim.

Odrastao sam u Karlsruheu, u Nemačkoj, osnovanom 1715. godine – gradu koji je po evropskim standardima mlad. U njemu se nalazi sedište najviših sudova u Nemačkoj, kao i devet univerziteta. Možda je iz tog razloga iznedrio brojne inovatore kao što su Karl Drajz, pronalazač bicikla na dva točka; Karl Benc, koji je konstruisao prvi automobil; otac elektromagnetizma Hajnrih Rudolf Herc; i pionir psihoanalize Erik Erikson.

U mojoj mladosti ništa nije ukazivalo na to da ću postati čitač lica. Zapravo sam bio sušta suprotnost tome – analitičan, posvećen poslu i toliko uporan da su me u šali zvali Džek Rasel – po nestrpljivom terijeru punom energije. Kad sam stekao diplomu iz oblasti nastave i komunikacija, radio sam kao radio-voditelj i novinar, a i iza scene sam se bavio televizijskom produkcijom i promotivnim aktivnostima. U ranim tridesetim godinama, bio sam drugi čovek u regionu zadužen za upravljanje kompleksom UFA Sinema

– nadgledao sam rad tematskih parkova i pod sobom imao preko hiljadu zaposlenih u jednom od glavnih lanaca bioskopa u Evropi.

Potom sam pukao. Moj sunovrat je začudo nagovestio jedan film. U *Đavoljem advokatu*, Kijanu Rivs igra advokata koji radi u beskompromisnoj firmi. Zbog slepe ambicije gubi suprugu koja se ubila pošto je bila silovana i vezuje se za svog šefa, Ala Paćina, za koga se kasnije ispostavlja da je sam đavo. Kad ga, među svim ostalim njegovim pokvarenim mahinacijama, Rivs okrivi za njenu smrt, đavo mu se usprotivi tvrdeći da se Rivs svojevredno odrekao svog života radi uspeha – da je svakog trenutka mogao da odustane. Na kraju, Rivs pokušava da se drži moralnih načela ali, zaveden sujetom, ipak ne uspeva u tome.

Taj film me je potpuno zaprepastio. Toliko sam se identifikovao s likom koga je igrao Kijanu Rivs da nikako nisam mogao da ga izbacim iz glave. Budući da sam stalno bio na putu da bih rešavao razne probleme, i ja sam sve žrtvovao zbog posla – svu svoju energiju, veze, čovečnost. Ionako slab san prerastao mi je u tešku nesanicu. Među ostalim teško izlečivim bolestima, imao sam napade čudnog, intenzivnog svraba. Iz toga se nametnuo neminovan zaključak da, za razliku od Rivsa, moram da progutam profesionalni ponos i dam otkaz. Sagoreo sam.

S trideset četiri godine, radio sam na poziciji s manje obaveza i redovnijim radnim vremenom kao direktor za odnose s javnošću u kompaniji koja je pravila računarske igre. Posle nekoliko meseci osećao sam se skućeno kao životinja u kavezu: bio sam sputan, dosađivao sam se i žarko sam želeo da pobegnem. Generalni direktor je primetio moju nervozu i zahtevao da preuzmem dodatne obaveze. Tako sam preko noći postao zadužen za marketing, veb usluge i

planiranje događaja. Bio sam toliko uspešan da sam uskoro imenovan za još izazovnije, krajnje stresnu funkciju koordinatora marketinških aktivnosti širom sveta.

Ponovo sam počeo da putujem i upravljam tehnološkim centrima u Parizu, Londonu i San Francisku. I ponovo mi je koža buknila od novih problema. Gušio sam se zbog astme koju su verovatno prouzrokovale brojne nove alergije zbog kojih nisam smeo ništa da jedem osim krompira, integralnog pirinča i još nekoliko vrsta povrća. Čak sam i od takve ishrane stalno imao dijareju a kilogrami su mi se samo topili. Dobio sam čir na želucu. Levo rame mi je bilo smrznuto zbog čega nisam mogao da pomeram ruku. Nastavio sam da putujem i zanemarujem simptome.

Zatim jednog jutra nisam mogao da ustanem iz kreveta. Moje noge su jednostavno odbile da poslušaju komande koje im je slao mozak. Prestravljen, uspeo sam da se skotrljam na pod i na kraju oporavim dovoljno da mogu da stanem na noge i počnem da obilazim lekare. Skupio sam podužu listu dijagnoza – petnaest različitih bolesti – i upute, uključujući i onaj za urologa. Bio je to krupan čovek sivkaste kože i prstiju požutelih od pušenja. „Ja pregledom nisam otkrio ništa posebno“, rekao je. „Samo uobičajene promene koje idu s godinama. Međutim, reći ću vam nešto: kakav god problem da imate – ozbiljan je. Izgledate kao smrt.“

Da li je on normalan? Kako se čovek s tako očiglednim lošim navikama usuđuje da me proglasi smrtno bolesnim? Niko nije mogao da utvrdi nikakav drugi uzrok osim stresa a ja sam bio previše iscrpljen da bih radio. Zato sam dao otkaz i tokom nekoliko meseci putovanja s rancem po svetu uspeo sam da povratim malo zdravlja.

Prvog čitača lica upoznao sam na plaži u Južnoj Africi. Pokušavao sam da vozim kajt i užasno sam se nervirao. Poznanik je probao da mi skrene misli rekavši: „Znaš, iza ćoška ima jedan dobar kafić. Neki starac tamo čita lica pa može da ti kaže sve o tebi.“

„Ma, daj“, odgovorio sam, „to je gomila gluposti.“ Međutim, pala je opklada. On je trebalo meni da plati troškove boravka preko vikenda ako starac pogreši a ja da platim njemu ako se ono što mi kaže ispostavi kao tačno.

U kafiću starac bez zuba i obučen kao skitnica sedeo je u ćošku okružen praznim pivskim flašama. „Šta vidite na mom licu?“, upitao sam ga udarivši kriglom piva o sto.

Bio je potpuno smiren. Pomno me proučavajući bez ikakvih emocija, nabrojao je nekoliko mojih očiglednih osobina: da sam agresivan, nestrpljiv, ambiciozan da predvodim ali da nisam sposoban za to itd. Pošto sam delovao sumnjičavo, prešao je na moje zdravlje. E, tada me je zaprepastio. Ne samo da je prepoznao mojih petnaest dijagnostikovanih boljki, već je video i prošlost spomenuvši dve operacije bruha i upale pluća u detinjstvu. Ocenio je da je uzrok mojih tekućih problema upala creva.

Kakav moćan dar, pomislio sam. Kad bih to mogao da primenim na posao, bio bih genije. Kasnije sam saznao da se čitanje lica često koristi u Aziji radi procene konkurencije prilikom pregovora. Svaka kultura na svetu gaji tradiciju čitanja lica mada je, kad je zdravlje u pitanju, na Zapadu mahom zamenjena tehnologijom i inače se smatra izgubljenom umetnošću.

Kad sam se vratio u Nemačku, nastojao sam da saznam nešto više o čitanju lica. Naišao sam samo na neku vrstu

proricanja sudbine koje se donekle zasnivalo na kineskim metodama. U nameri da poboljšam zdravlje, pohađao sam kurseve o zdravoj ishrani koji su mi ubrzo dojadili. Instruktorica je primetila da se dosađujem. „Ova oblast je suviše ograničena za vas“, rekla je. „I, uzgred, lakše s tom kafom. Može da vam pogorša upalu creva.“

„Kako znate?“, upitao sam je.

„Vidim vam na licu.“ Ispostavilo se da zna pravog čitača lica koji je živeo blizu granice s Danskom, daleko na severu.

Kad sam ga nazvao, preporučio mi je da dođem naredne nedelje da bih prisustvovao „konvenciji“. Oduševio sam se – to je bila prilika da, kako sam zamišljao, upoznam vrhunske čitače lica u zemlji, okupljene na jednom mestu. Posle šest sati vožnje zaustavio sam se ispred omanje gradske skupštine da bih ustanovio da sve vrvi od štandova na kojima prodavci duge sede kose, obučeni u široke odore, reklamiraju tajanstvene rekvizite poput anđela, kristala, jednoroga i sl. Bio sam šokiran. Pošto sam morao da ubijem još sat vremena do zakazanog termina, zaključao sam se u kola pokušavajući da ne obraćam pažnju na čas joge koji se održavao na parking-u.

Na kraju sam upoznao čitača lica, čoveka ozbiljnog izgleda koji je po mojoj proceni imao šezdesetak godina i, na moje olakšanje, bio normalno obučan. Potiskujući svoju užasnutost spiritualističkim okruženjem – odbojnim za jednog krajnje racionalnog menadžera poput mene – ispričao sam mu o svom životu, svojim problemima i svom iskustvu iz Južne Afrike. „Hvala vam na vašoj priči“, rekao je ljubazno. „Srećan put kući.“

„A šta je s mojim licem?“, besno sam upitao. „Prešao sam stotine kilometara! Zar mi nećete čitati lice?“

„Već su vam čitali lice u Južnoj Africi“, odgovorio mi je. „Nemam šta da dodam.“

Erik Standop
PROČITAJTE LICE

Za izdavača
Dejan Papić

Urednik
Srđan Krstić

Lektura i korektura

Vladimir Stokić, Saša Novaković, Dragoslav Basta

Slog i prelom
Predrag Bujić

Dizajn korica
Lidija Šijačić

Tiraž
2000

Beograd, 2020.

Štampa i povez
Artprint MEDIA, Novi Sad

Izdavač
Laguna, Beograd, Resavska 33

Telefon: 011/3341711

www.laguna.rs

email: info@laguna.rs

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

159.925.2

СТАНДОП, ЕРИК

Pročitajte lice : čitanje lica donosi uspeh na poslovnom i privatnom planu i čuva dobro zdravlje / Erik Standop sa Elizom Petrini ; prevela Stela Spasić. - Beograd : Laguna, 2020 (Novi Sad : Artprint Media). - 334 str. : ilustr. ; 20 cm

Prevod dela: Read the face / Eric Standop with Elisa Petrini. - Tiraž 2.000. - Napomene uz tekst. - Beleške: str. 333-334.

ISBN 978-86-521-3823-4

1. Петрини, Елиза [аутор]

а) Физиогномика

COBISS.SR-ID 20544265